

Història del PSUC colomenc

Memòria

📅 15/06/2021 👤 Redacció 💬 Leave A Comment

L'historiador i polític colomenc retirat Josep Maria Corral (Chema Corral) acaba de presentar el llibre **El PSUC a Santa Coloma de Gramenet 1936-1979** (Ediciones Carena). Aquesta obra vol donar a conèixer el paper d'aquest partit polític a la ciutat. Ens explica la seva evolució al llarg del mig segle que va des de la seva creació, el 1936, a les primeres eleccions municipals de 1979, amb la victòria del seu cap de llista **Lluís Hernández**. Foto: Redacció

Fundat, en una reunió en un bar, només 5 dies després del cop d'estat que va provocar l'anomenada Guerra Civil, a partir de la unió de 4 partits (**Unió Socialista de Catalunya, Partit Comunista de Catalunya, Partit Català Proletari i la Federació Catalana del PSOE**), el Partit Socialista

Unificat de Catalunya-PSUC va ser un actor polític clau en l'època dels Fronts d'Esquerres.

Un partit en evolució clau a la història catalana i colomenca

Després, a la postguerra, va ser el moment de la lluita clandestina quan el PSUC va esdevenir un important instrument antifranquista català contra la dictadura, el principal per a força autors-res. Es considera comunament que més que un partit comunista clàssic va ser un moviment de masses, molt transversal, fins l'inici de la mal anomenada "transició política". Aquestes van ser les seves singularitats i característiques essencials.

La seva trajectòria va acabar als anys 80, víctima d'un temps polític de la transició del 78 que exigia canvis i transformacions. La seva herència eurocomunista, però, es va traspassar a Iniciativa per Catalunya ICV), el partit ecosocialista que el va succeir. Encara que també hauriem de comptar la part que va anar a parar al PSUC-Viu o a Esquerra Unida i Alternativa. Iniciativa, com el PSUC, també es va diluir, més recentment, en una altra formació: el nou espai polític actual de Catalunya en Comú-Podem. Potser per això no podem saber ben bé quan s'acaba el PSUC.

El partit per antonomàsia

Va ser un partit en una evolució que era, en part, un exemple de confluències, debats, corrents interns, retrets polítics, transversalitats, transformacions, discrepàncies estratègiques i acords, també estratègics i, en part, com una matrioixka russa, on s'amaga el seu contingut en capsetes successives.

S'ha d'entendre el PSUC en els seus diferents moments històrics, amb una composició i estratègies concretes fruit de la relació dialèctica amb la societat en cada moment i de les seves diverses majories. I s'ha d'entendre i valorar la seva important influència política a Catalunya i, concretament, a la Santa Coloma dels anys 70 i 80 del segle passat.

El PSUC no només va ser un partit més, va ser per molts "el Partit". Un partit d'una presència, actuació i hegemonia innegable. Un partit que ara aviat faria ja 85 anys d'existència.

Recuperar la història política local

Segons diu al pròleg Carme Molinero Ruiz, catedràtica d'història contemporània de la UAB, el llibre de Chema Corral parla de "persones i esdeveniments clau de la trajectòria colomenca (...) Amb el seu treball, Corral contribueix a fer que Santa Coloma de Gramenet recuperi una part de la seva història recent i, al mateix temps, ofereix nous materials per nodrir la memòria històrica de la ciutadania. L'obtenció de drets individuals i col·lectius va exigir el compromís de molta gent i recordar-ho pot ser una de les millors formes d'homenatge, i més quan les generacions avui actives no van conèixer el temps fosc de la dictadura".

Cal tenir en compte la preocupant situació i els riscos que significa el informes d'alguns estudis que qualifiquen a la joventut europea actual com la "menys partidària de la democràcia" de la història recent.

Un llibre d'història necessari

És un llibre de recerca històrica sobre el paper i la influència del PSUC a Santa Coloma de Gramenet des del 1936 fins a les primeres eleccions municipals democràtiques de l'any 1979, quan va ser escollit alcalde el candidat d'aquest partit: Lluís Hernández, que va obtenir llavors el 45 % del total de vots. En aquell moment es va posar en marxa a l'ajuntament colomenc el primer pacte de Progrés municipal, entre PSUC, PSC i CiU, presidit per l'alcalde-capellà comunista.

"Un llegat per descobrir i valorar"

Presenta un treball notable de documentació, tant de llibres com d'arxius públics i particulars, així com d'entrevistes personals: més de 60. No s'ha de deixar de dir que l'autor critica el lamentable, o millorable, estat d'alguns dels arxius consultats. A més s'ha d'afegir l'escassa bibliografia existent per destacar encara més el valor d'aquest nou llibre.

És el relat d'una formació política imprescindible per conèixer la història de la ciutat. I també és un homenatge a les dones i homes del PSUC que van lluitar per les llibertats i el socialisme en els temps difícils de la dictadura quan molts van patir detencions, tortures i fins i tot la mort.

"Aquest llibre contribueix a recuperar la memòria, política i democràtica de la ciutat"

El més interessant és la història social que ens descriu de la localitat i la seva gent per contextualitzar la història política: la demografia, la

formació del suburbi, el moviment obrer, la immigració, els boicots al bus, les vagues, les reivindicacions d'escoles i de parcs, la lluita per l'ambulatori, la Comissió de Solidaritat, les comissions de barri, les associacions veïnals... I també: la revista Grama, el Pla Popular, l'assemblea democràtica o el fet nacional. Molt més enllà de la història d'un partit, de la seva organització i la seva estructura i les seves conferències.

Polític i historiador

Chema Corral, com és més conegut a nivell local, va militar a les joventuts del partit, la JCC, i a la Federació Universitària del PSUC des de 1972 fins 1977, moment de la legalització del partit, quan va passar a l'organització política colomenca. Va ser el seu secretari polític de 1978 a 1981. A les eleccions municipals de 1979 va ser escollit tinent d'alcalde de Santa Coloma de Gramenet i diputat de la **Diputació de Barcelona** fins a 1980. Fou candidat del PSUC a les eleccions al Parlament de Catalunya de 1980, del que va ser diputat, en substitució d'**Alfons Carles Comín**.

Seguidor de **Pere Ardiaca**, el desembre de 1981 fou expulsat del PSUC i va passar al Partit dels Comunistes de Catalunya (PCC), del que en formà part del comitè executiu. Fruit de l'aproximació entre el PSUC i el PCC es va crear, junt a ENE, la federació Iniciativa per Catalunya, que es va estrenar a les eleccions municipals de 1987 i Chema Corral va ser elegit regidor de l'Ajuntament de Santa Coloma. El 1989, tornaria al PSUC en el marc del Congrés d'Unitat Comunista, formant part del seu Comitè Central. Des de 1987 fins a 2003 va exercir diverses responsabilitats en varies àrees de gestió política a l'ajuntament de la ciutat. Després de 2003 va deixar la política institucional per diversos càrrecs de coordinació i assessorament a nivell supramunicipal.

“Sense el PSUC la història de la ciutat de finals del segle XX no es pot explicar”

En aquest llibre, Chema Corral, a més, ha fet un interessant exercici d'equilibri en la perspectiva en part de protagonista, com a dirigent important de la formació, i en part d'historiador ben documentat i amb llarga trajectòria d'investigació local.

Gent del PSUC, del P.S.U, del SUC...

El període republicà i els inicis de la guerra civil va ser una època d'hegemonia local de la CNT i d'ERC. Durant el primer any el PSUC va rebre negatives constants del Comitè Revolucionari local (més tard anomenat Consell Municipal), sobretot per part de la CNT, per acceptar acomplir el decret de la Generalitat d'octubre de 1936 per a la constitució dels nous ajuntaments. Els representants del PSUC colomenc van tardar en aconseguir incorporar-se a l'ajuntament.

Aquesta norma, per a la constitució dels nous ajuntaments, els reservava automàticament unes places proporcionals de regidories. L'argument pel rebuig, recollit pels historiadors Juanjo Gallardo i José Manuel Marquez, era que la presència del PSUC local en aquells moments no era significativa a Gramenet del Besòs. Fins l'octubre de 1937, després dels "Fets de maig", no van entrar al consistori els regidors nomenats pel PSUC. Però les tensions, com a d'altres municipis, es van mantenir més temps i fins al final de la guerra.

Els testimonis recollits (Antoni Solé) diuen que, en el moment del cop militar, ja existia un nucli d'uns 15 joves de la JSU que van intervenir contra els facciosos. Aquest i altres militants, com els d'altres partits, van marxar després al front i alguns van morir en combat. Un dels supervivents del PSUC va ser Ramon Compte, pare de l'actual escultor colomenc Miquel Compte. El seu local estava al carrer Major 26, compartit amb l'UGT. Aquest local va ser després la primera caserna de la Guàrdia Civil just acabada la guerra.

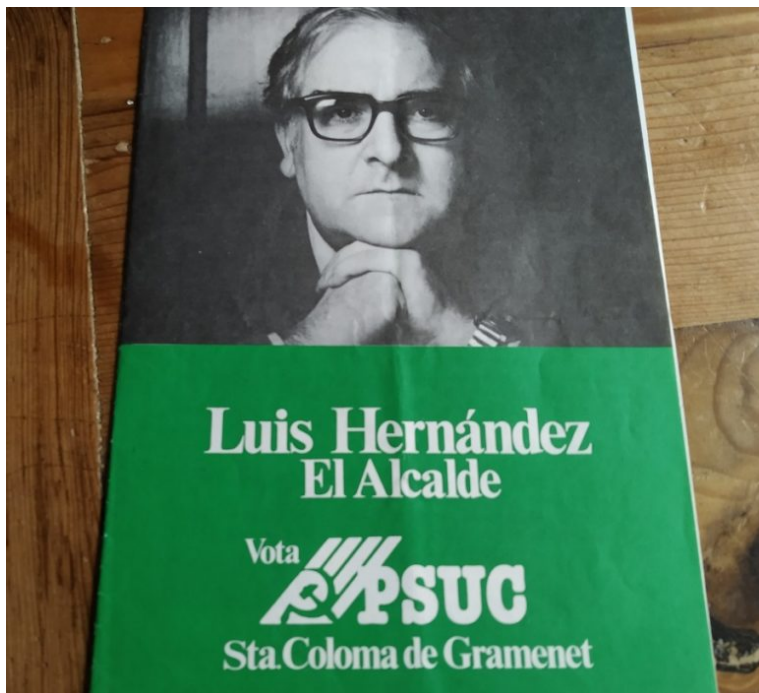
Època de plenitud d'acció i presència local

El que va venir després va ser una època llarga i difícil pels homes i dones militants abnegats d'aquest partit durant la clandestinitat. Gent dels anys 60 i 70 que ja no van passar la guerra però van viure una etapa dura i encara poc coneguda. Eren temps d'imprentes clandestines, de multicopistes, d'estafetes de correspondència amagades en domicilis particulars, de fulls volants, de cel·lules petites de militants, de reunions polítiques secretes, manifestacions i protestes. I també d'empresonaments, caigudes massives, judicis i escorcolls. Alhora va ser el seu principal moment de plenitud com a formació política, entre 1965 i 1979.

Aquí trobem noms colomencs com el de Josep Zamora, un exemple de vell lluitador que va viure el front de guerra, l'exili, els camps de concentració, la resistència i fins i tot l'intent d'invasió fallit per alliberar la Vall d'Aran. I noms de militants històrics com José Cámara de la Hoz, Alejo Castellano, Rafael Parra, Ildefonso Adame, el Cano, Ramon Borrell, Juan Romera, Miguel Molina, Ramon Garcia i una llista llarga per reproduir sencera.

Altres noms que s'hi destaquen són els dels lluitadors detinguts i torturats: **Manuel Pérez Ezquerria** i **Francisco Téllez**. Però també cal destacar qui va treballar, més anonimament, des de les primeres associacions de veïns i associacions de pares i mares, a la Joventut Comunista de Catalunya-JCC, des de les comunitats cristianes de base, la JOC o el sindicat Comissions Obreres.

Finalment, a la llista escollida a les eleccions del 79 trobem: Lluís Hernández, Rafael Parra, Chema Corral, Remei Martínez, Antonio Titos, Ramona Oltra, Perico García, Jaume P. Sayrach (independent), Màximo Luna, Carlos Grande (que anys després passaria al PSC) i Manuel Pérez Ezquerria.

Informació electoral. Foto: Redacció

Lluís Hernández i Xavier Valls

Segons Chema Corral, no s'entén el PSUC de Santa Coloma d'abans de 1977 sense Pere Soto (membre del Comitè Central, i secretari polític comarcal) i no s'entén aquest partit a partir dels anys 80 sense **Lluís Hernández**. I caldria afegir també: sense Chema Corral.

Especial referència es fa de l'arquitecte **Xavier Valls**, el pare del encara poc valorat i reconegut **Pla Popular**, un exemple pioner de democràcia participativa aplicada a la planificació urbana. Xavier Valls va rebutjar la proposta per encapçalar la primera candidatura municipal del PSUC que finalment va assumir Lluís Hernández. Per parlar del periple que va portar a Santa Coloma a Lluís Hernández fins la parroquia de Les Oliveres i la seva tasca fins arribar a l'alcaldia, es pot escriure un llibre sencer o llegir la biografia "**El capellà rebel**" editada per la periodista Quima Utrera.

Però cal també recordar noms de dones històriques, en un partit molt masculinitzat, com Teresa Buïgas, que va ser, molt jove, secretaria política local, Adela Gallardo, Maria Velasco, Mercedes Liranzo, Rosario Padilla, Maria José Pacheco, Esther Borrall, Amèlia Gavilán o Alicia Ruzafa. o altres més contemporànies com Leo Crespo, Epi Román, Remei Martínez, Mercè Vidal, Núria Valls, Empar Gili, Carmen Gómez, Maria Josep Olivé, Esther Díaz, Loli Gómez, Montse Martínez o Dolores Solís. I segur que en falten moltes per esmentar. Caldria un estudi més profund per rescatar la seva memòria, com la d'altres dones d'altres partits actives social o políticament durant aquest període.

Una ciutat psuquera

El punt culminant de la trajectòria local del PSUC va ser la Festa que es va celebrar a la Torre Balldovina el juny de 1978. El partit en aquell moment de màxima extensió va arribar a tenir més de 800 afiliats, 9 agrupacions i 6 locals oberts a la ciutat. Era també el moment protagonista de l'organització popular i la mobilització veïnal.

Durant els anys d'hegemonia local i d'influència importat del partit a la ciutat, va voler representar la pluralitat i la singularitat colomenca. Caldria valorar en quina mida ho va aconseguir, quina llavor va deixar i com ha canviat la situació fins al moment actual, quan això ja ni es planteja per part de qui té el poder municipal.

El llibre acaba just en els anys posteriors a la legalització a mitjans del 77 quan ja estava en marxa la reforma política pactada als despatxos, sense vaga general, ni govern provisional, ni ruptura, ni república. i quan comencen les divisions i les ruptures.

Sobre la crisi i l'inici de la desfeta del PSUC, pel posicionament durant la transició, la caiguda dels països socialistes i les diferències sobre el model de partit, ens diu Chema Corral: "El resultat va ser la incapacitat d'uns i altres de conservar el partit, la força política organitzada, amb més militants, capdavantera de la lluita contra la dictadura i per la unitat de les forces democràtiques. No van ser capaços de conservar-lo i

adaptar-lo a la nova realitat. No van ser capaços a Catalunya, però tampoc a Santa Coloma, on la crisi va colpejar durament tant l'organització com les relacions personals”.

Què en queda a Santa Coloma?

A la nostra ciutat, podríem considerar que el llegat del PSUC es va incorporar a la federació d'Iniciativa per Catalunya i, en part, a grups polítics com Esquerra Unida i Alternativa. I fins i tot, després, a formacions com Gent de Gramenet o Podem, entre altres.

Però sobretot es pot considerar la seva pervivència en sindicats, a diverses entitats locals, associacions, grups o plataformes ciutadanes actives. **Homes i dones del PSUC** d'aleshores es poden trobar en múltiples activitats i mobilitzacions i potser també es pot reconèixer un estil o forma de fer pròpia, encara que les sigles hagin desaparegut.

El periodista i doctor en ciències de la comunicació Antoni Batista explica, en aquest mateix sentit, que al PSUC van militar Solé Tura, ministre socialista; Josep Piqué i Anna Birulés, ministres del PP; Andreu Mas Colell, conseller de CiU; Joan Tardà, portaveu d'ERC en el Congrés; Muriel Casals, presidenta d'Òmnium Cultural; Francesc de Carreras, fundador de Ciudadanos; Rafael Ribó, Síndic de Greuges i altres... Els hereus són diversos i amplis, des de l'ANC a l'Òmnium, els Comuns o els ecologistes.

“El PSUC també és un patrimoni col·lectiu i de memòria de la ciutat”

Aquesta obra ben mereix una reedició amb l'ampliació dels continguts, com a mínim, fins a principis dels anys 90, un recull de fotografies, reproducció de documents, cronologia local i general i un índex onomàstic amb els noms dels sovint desconeguts i desconeguts protagonistes. Aquí hem de felicitar l'editorial, **Ediciones Carena**, perquè a la seva web es pot obtenir també una versió digital del llibre.

Seria molt interessant investigar i escriure també sobre el període posterior al final d'aquest llibre.

A més, aquest llibre ens planteja que encara falta conèixer més i millor la trajectòria també d'altres grups polítics i socials de la ciutat de la segona meitat del segle XX fins l'actualitat. És una tasca pendent i necessària.

Però, com ja diu el mateix autor al final del llibre: Això és matèria d'una altra recerca.

Bibliografia seleccionada:

- Molinero, Carme; Ysús, Pere. **Els anys del PSUC, el partit de l'antifranquisme (1956-1981)**, L'Avenç, Barcelona 2010. Carme Molinero és l'autora del pròleg del llibre de Chema Corral i catedràtica d'història contemporània de la UAB
- Batista, Antoni, **A la caça del PSUC**, Editorial Pòrtic. Barcelona 2016. El periodista i escriptor Antoni Batista va ser director de l'emissora municipal Ràdio Gramenet fins 1983
- Gallardo Romero, Juanjo; Márquez Rodríguez, José Manuel, **Revolución y guerra en Gramenet del Besòs 1936-1939**, Grupo de Estudios históricos Gramenet del Besòs, Santa Coloma de Gramenet, 1997. Juanjo Gallardo i José Manuel Márquez han estat professors d'història a l'institut Can Peixauet de la nostra ciutat.
- **L'arxiu d'en Chema Corral**. **Arxiu digital** de l'obra de l'autor. Chema Corral, a més d'haver estat un polític que escriu, ara jubilat, també és l'autor d'un interessant **arxiu** digital per recopilar els seus articles, entrevistes, ponències, intervencions i llibres
- **Acte de presentació del llibre** a la Biblioteca Singuerlín el 21 d'abril de 2021. Gramenet TV

Tagged Chema Corral Ediciones Carena Gramenet del Besòs Història i memòria PSUC Santa Coloma de Gramenet

◀ Violència masclista: dolor i ...

Els Laietans i Laietanes de Gr...